

بخش ویژه

مجموعه مقالات علمی و پژوهشی در زمینه‌های مختلف علمی و فرهنگی، با هدف ارتقای سطح آگاهی و تخصص در میان دانشجویان و محققان ایرانی و بین‌المللی.

چکیده

این مقاله به بررسی مواد درسی مربوط به تئوری برنامه‌ریزی می‌پردازد؛ که مشابه آن دقیقاً ۱۰ سال پیش انجام شده است. در این تحقیق، محتوای درسی، متن‌های مورد نیاز و تکالیف درسی مربوط به ۶۷ دوره کارشناسی ارشد، ۱۷ دوره کارشناسی و ۶ دوره دکتری ارزیابی می‌شود. این دوره‌ها در سال تحصیلی ۹۰-۱۹۸۹ در ۶۹ دانشگاه آمریکایی و کانادایی تدریس می‌شدند. این تحقیق مانند تحقیق پیشین قصد دارد گوناگونی آرای مربوط به محتوای درسی و متن‌های مورد نیاز تئوری برنامه‌ریزی را آشکار سازد. براساس این تحقیق، بسیاری از متن‌هایی که در سطح گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرد قدیمی است و علاقه رو به ازدیادی به "تاریخچه برنامه‌ریزی"، اخلاقیات حرفه‌ای و دیدگاه‌های بدیل وجود دارد.

کلید واژها: برنامه‌ریزی شهری، تئوری برنامه‌ریزی، آموزش، آمریکای شمالی.

آموزش تئوری برنامه‌ریزی در دهه ۱۹۸۰ [۱]

ریچارد کلاسنرین
ترجمه: هلی عربانی‌دانا

فصلنامه مدیریت شهری شماره ۱۵، پاییز و زمستان ۱۳۸۲

مقدمه

این مقاله سومین مقاله‌ای است که به آموزش تئوری برنامه‌ریزی در مدارس برنامه‌ریزی آمریکای شمالی می‌پردازد. اولین تحقیق در این زمینه در اواخر دهه ۱۹۶۰ و به دست هنری‌های تاور [۱] (۱۹۶۹) انجام شد. دومین تحقیق هم در اواخر دهه ۱۹۷۰ به وسیله مؤلف همین مقاله (کلاسترمن، ۱۹۸۱) انجام شد. مقاله حاضر نتایج یک برنامه درسی و آموزشی را تحلیل می‌کند و به بیان نگرشی می‌پردازد که یکی از بخش‌های اصلی آموزش برنامه‌ریزی به حساب می‌آید. این مقاله در حقیقت اطلاعات مربوط به تئوری برنامه‌ریزی را که در تحقیق قبلی در دوره‌های کارشناسی و دکتری مورد استفاده قرار گرفته بود، گسترش داده و بدین طریق اولین نگرش آموزش تئوری برنامه‌ریزی را در حوزه‌های آموزش برنامه‌ریزی ارائه کرده است. این مقاله با مرور مختصر بعضی از پیشرفت‌های فکری که در دهه ۱۹۸۰ در زمینه تئوری برنامه‌ریزی رخ داده است، آغاز می‌شود. متن مقاله به ارزیابی محتوای درسی، متون مورد نیاز و تکالیف درسی می‌پردازد که در سال تحصیلی ۹۰-۱۹۸۹ در ۶۷ دوره کارشناسی ارشد، ۱۷ دوره کارشناسی و ۶ دوره دکتری ارائه شده است.

مقاله با ارزیابی یافته‌های تحقیق و ترسیم وضعیت فعلی آموزش تئوری برنامه‌ریزی خاتمه می‌یابد.

پیشرفت‌های دهه ۱۹۸۰

برنامه‌ریزی در این دهه با اظهار نظر جدی "همنز" [۲] (۱۹۸۰) مبنی بر اینکه تئوری برنامه‌ریزی مشمول همان انتقاداتی است که بر مدل عقلی وارد شده است، آغاز گردید. از این رو می‌بایست سؤالات اساسی مربوط به این حوزه را دوباره مورد بررسی قرار داد و دستورالعمل‌های جدیدی برای آن تدوین کرد. مقاله بولان [۳] (۱۹۸۰) با عنوان "کارشناس در مقام نظریه پرداز" و مقاله فاستر [۴] (۱۹۸۰) با عنوان "تئوری انتقادی و عمل برنامه‌ریزی" با معرفی دو جنبه جدید - یعنی پدیده‌شناسی و تئوری انتقادی - توانستند به این نیاز پاسخ دهند.

این جنبه‌ها در اوایل دهه ۱۹۸۰ اهمیت فوق‌العاده‌ای در آموزش برنامه‌ریزی داشتند، به مانند آنچه برنامه‌ریزی و کالتی یا حمایتی در اواخر دهه ۱۹۶۰ داشت.

نگرش‌های انتقادی "یورگن هابرماس" درباره اهمیت محتوای ارتباطی عمل برنامه‌ریزی به شکلی گسترده به دست جان فارستر (۱۹۸۵ و ۱۹۸۰) مورد بررسی قرار گرفت. دونالد شون [۵] (۱۹۸۵ و ۱۹۸۰)، علایق پدیده‌شناسان را با مشاهده، توصیف و فهم بخش‌های ملموس برنامه‌ریزی مورد بررسی قرار داد (۱۹۸۳ و ۱۹۸۲). این دو جنبه تا پایان دهه ۸۰ توانستند تأثیر فوق‌العاده‌ای بر برداشت افراد از تئوری‌های برنامه‌ریزی بگذارند و نقش ارتبا [۶] را در عمل برنامه‌ریزی آشکار کنند.

کشف جنبه‌های جدید نظری با بررسی روش‌های جدید کارهای تخصصی همراه بود. به عنوان مثال، ۱- گفت‌وگو و میانجی‌گری (Fisher and Ury 1981, Susskind and Ozawa 1984, Susskind and Gruikshank 1987)؛ ۲- برنامه‌ریزی استراتژیک (Brrson and Deleccq, 1979, Brrson and Einweiler 1987). این گرایش‌های جدید با بازگشت مجدد به طراحی همراه بود که به عنوان الگویی مفید برای فهم عمل برنامه‌ریزی به کار گرفته شد (فارستر، ۱۹۸۳a).

در این دهه، سنت تجربی تئوری برنامه‌ریزی دوباره ظاهر گردید. این سنت با بحث‌های دهه ۱۹۷۰ که مدل عقلانی را ارزیابی کرده و تئوری برنامه‌ریزی را به صورت تجربی مورد بررسی قرار داده بود، کاملاً فرق داشت.

بررسی‌های تجربی دهه ۱۹۸۰ توانست بررسی‌های موردی به کار گرفته شده در برنامه‌ریزی کلاسیک را در مورد مطالعات اجتماعی بزرگ مقیاس کنار بگذارد (نظیر Selznick 1949, Meyerson and Banfield 1965a, Altschuler). این حرکت با تشکیل جلسات و کنفرانس‌های ACSP تقویت شد. در این کنفرانس‌ها کارشناسانی که به ارزیابی عمل برنامه‌ریزی علاقه‌مند بودند علایق و روش‌ها و یافته‌های خود را ارائه می‌دادند.

دهه ۱۹۸۰ همچنین شاهد احیای دو حوزه‌ای بود که در دهه ۱۹۷۰ چندان مورد توجه قرار نگرفته بودند. در اولین حوزه یعنی اخلاقیات برنامه‌ریزی، مقالات گوناگونی منتشر شد. در دومین حوزه یعنی "تاریخچه برنامه‌ریزی" هم نشریات و کتاب‌های خیلی بیشتری چاپ گردید.

تداوم گرایش آکادمیک به تئوری برنامه‌ریزی در دهه ۱۹۸۰ به طرق مختلف ظاهر شد. پیدایش و رشد مجله "پژوهش و آموزش برنامه‌ریزی" توانست محمل ارزشمندی برای مقالات مربوط به تئوری برنامه‌ریزی فراهم کند که در غیر این صورت هرگز منتشر نمی‌شدند. چندین نسخه ویرایش شده این مقالات - از جمله طرح جدید کتاب سبز ICMA - به طبع رسید. چندین کتاب هم که از دیدگاه‌های مختلف به این مسئله می‌پرداختند به انتشار رسید. در زمینه تئوری

افزایش شناخت نسبت به سیاست
برنامه‌ریزی منجر به توسعه
استراتژی‌های ملموس شده است که
به ابعادی همچون برنامه‌ریزی
استراتژیک و گفت‌وگو یا میانجیگری
می‌پردازد

برنامه‌ریزی حتی خبرنامه هم منتشر شد.

همان گونه که تعدادی از محققان اشاره کردند، رها کردن مدل عقلانی در دهه ۱۹۸۰ ظاهراً تئوری برنامه‌ریزی را دچار بحران ساخت.

دامنه متفاوتی از دیدگاه‌ها و رویکردهای متناقضی برای جایگزینی مدل سابق پیشنهاد گردید، به طوری که این رشته به طور کلی فاقد انسجام و جهت‌گیری دیده می‌شد. تحقیق بر نامه‌های آموزشی در ذیل، مستندات پیامد این جوش فکری را بر روی آموزش تئوری برنامه‌ریزی نشان می‌دهد.

پیمایش

این مقاله به ارزیابی نتایج تحقیقی می‌پردازد که در پاییز و زمستان سال ۱۹۸۹ در زمینه مواد درسی مربوط به تئوری برنامه‌ریزی انجام شد؛ و داده‌هایی را ارائه می‌کند که در سال تحصیلی ۱۹۸۹-۹۰ به کار می‌رفت. در این تحقیق از ۱۱۳ گروه برنامه‌ریزی آمریکا و کانادا خواسته شد که مواد درسی مربوط به تئوری برنامه‌ریزی خود را ارائه کنند. این مواد درسی مورد بررسی قرار گرفتند تا دوره‌هایی که فاقد موضوعات اصلی تئوری برنامه‌ریزی هستند (به عنوان مثال، اصول فکری برنامه‌ریزی، سیاست برنامه‌ریزی و تئوری‌های رویه‌ای برنامه‌ریزی) از شمول پیمایش حذف شوند. اما دوره‌هایی که این موضوعات و موارد دیگر را (همچون مثال تاریخچه برنامه‌ریزی) در بر می‌گرفتند، باقی ماندند. از هر دانشگاه حداکثر دو ماده در این تحقیق شرکت کردند؛ اما اگر استادی در دوره‌های مختلف (مثلاً کارشناسی ارشد و دکتری) تدریس می‌کرد، می‌توانست در بیش از یک دوره شرکت کند.

نمونه‌ای که در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفت شامل برخی مواد درسی مربوط به تئوری برنامه‌ریزی بود که در دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دادگستری ۶۹ دانشگاه ارائه می‌شد. این نمونه که از نظر قدمت و بزرگی و توزیع جغرافیایی معرف همه مدارس برنامه‌ریزی دنیا بود، هم شامل دوره‌های دکتری بود و هم دوره‌های پایین‌تر (درجه کارشناسی و کارشناسی ارشد). در نتیجه، یافته‌های این تحقیق می‌تواند تصویری دقیق از آموزش برنامه‌ریزی در امریکای شمالی را در اواخر دهه ۱۹۸۰ به دست دهد.

دهه ۱۹۸۰ شاهد احیای دو حوزه‌ای بود که در دهه ۱۹۷۰ چندان مورد توجه قرار نگرفته بودند. در اولین حوزه یعنی "اخلاقیات برنامه‌ریزی"، دومین حوزه یعنی "تاریخچه برنامه‌ریزی" نشریات و کتاب‌های زیادی چاپ گردید

دوره‌هایی که در این نمونه شرکت داشتند اینها هستند:

۶۷ - دوره کارشناسی ارشد که از ۶۳ مرکز آموزش برنامه‌ریزی امریکای شمالی انتخاب شدند (از کل ۸۸ مرکز)؛
۱۷ دوره کارشناسی که از ۱۶ مدرسه برنامه‌ریزی انتخاب شدند (از کل ۳۴ مدرسه موجود)؛ و ۶ دوره دکتری که از ۶ دانشگاه انتخاب شدند (از کل ۲۶ دوره دکتری موجود).

اطلاعات مربوط به دوره‌های کارشناسی ارشد به شرح زیر است: فهرست مطالعاتی [۷] برای ۶۷ دوره، متن برای ۳۷ دوره، مواد درسی برای ۶۴ دوره و تکلیف درسی برای ۵۹ دوره. نمونه سال ۱۹۷۹ کمی کوچک‌تر بود و فقط ۵۹ دوره کارشناسی ارشد را شامل می‌شد. اطلاعات مربوط به دوره‌های کارشناسی که در این تحقیق ذکر شده شامل موارد زیر است: فهرست منابع مطالعاتی برای ۱۷ دوره، متن برای ۱۲ دوره، مواد درسی برای ۱۵ دوره و تکلیف برای ۱۶ دوره. کوچک بودن نمونه‌ای که از دوره‌های دکتری انتخاب شده بودند سبب شده است که نتیجه‌گیری دقیق از دوره‌های دکتری دشوار شود.

بولان (۱۲ و ۱۹۸۱) در هنگام بررسی نتایج قبلی می‌گوید، مطالعاتی که فقط به بررسی اسناد رسمی می‌پردازند (به عنوان مثال مواد درسی، فهرست منابع مطالعاتی و جز آن) نمی‌توانند تئوری برنامه‌ریزی را به طور کامل معرفی کنند. این اسناد نمی‌توانند اطلاعات اصلی مربوط به تجربیات آموزشی را، همچون تأکید نسبی بر موضوعات مختلف این دوره‌ها، رد و یا تأیید منابع مطالعاتی، تعهد مدرس به تئوری برنامه‌ریزی و فرایند آموزشی، مشخص کند. های تاور (۱۹۶۹) در هنگام بررسی آموزش تئوری برنامه‌ریزی گفت "هیچ معلوم نیست که آیا مطالب درسی آموخته شده در یک دوره از تئوری برنامه‌ریزی در دوره‌های دیگر تقویت می‌شود یا نه؛ و یا اینکه کلاً با آن تناقض دارد یا نه. به رغم این، تحقیق مذکور می‌تواند بهترین داده‌های مربوط به تدریس تئوری برنامه‌ریزی را به دست دهد و معیاری مفید برای در

نظر گرفتن تغییرات دهه اخیر معرفی کند».

محتوای دوره

جدول ۱ دارای داده‌هایی است که موضوع درسی دوره‌ها را نشان می‌دهد. این موضوعات براساس ۱۰ درصد از کل ۶۴ ماده درسی کارشناسی ارشد و ۱۵ ماده درسی کارشناسی جمع‌آوری شده‌اند که در نمونه فعلی و همچنین در نتایج تحقیق سال ۱۹۷۹ نیز وجود دارند. فهرست موضوعات این نمونه همانند آن فهرستی است که در تحقیق کلاسترمن (۱۹۸۱) مورد استفاده قرار گرفت. فهرست مذکور را همین مؤلف تدوین کرد تا اینکه طرحی اختیاری برای طبقه‌بندی موضوعات مختلف داشته باشد، زیرا این موضوعات ممکن است به هر حال در یک دوره از تئوری برنامه‌ریزی ظاهر شوند. نتایج تحقیق مذکور نشانگر این اجماع است که سیاست برنامه‌ریزی، تئوری‌های رویه‌ای برنامه‌ریزی و اصول فکری این رشته از جمله موضوعاتی هستند که برای تئوری برنامه‌ریزی مناسب‌اند. این یافته‌ها دارای اهمیت زیادی نیستند.

اما اختلافات اساسی مربوط به موضوعات خاص را می‌توان در این اتفاق نظر کلی پیدا کرد. تنها ۳ موضوع - یعنی تاریخچه برنامه‌ریزی (۶۱ درصد)، مدل عقلانی و انتقادات مربوط (۶۱ درصد)، و اخلاقیات حرفه‌ای (۵۹ درصد) - را می‌توان در بیش از نیمی از مواد درسی کارشناسی ارشد مشاهده کرد. ۵ موضوع دیگر - یعنی برنامه‌ریزی حمایتی (۴۸ درصد)، روابط اجتماعی و سیاسی برنامه‌ریزان (۴۷ درصد)، مدل‌های گزینه (۴۵ درصد)، برنامه‌ریزی جامع کاربری زمین (۴۲ درصد) و نقد اساسی برنامه‌ریزی (۳۷ درصد) - در بیش از یک‌سوم این مواد درسی دیده می‌شوند. تنها یک موضوع - یعنی تاریخچه این رشته (۶۰ درصد) - در بیش از نیمی از مواد درسی کارشناسی مشاهده می‌شود. همه موضوعاتی که حداقل در یک‌سوم از مواد درسی کارشناسی ارشد وجود دارد در یک‌سوم از مواد درسی کارشناسی نیز مشاهده می‌شود؛ بجز یک موضوع که آن هم "روابط اجتماعی و سیاسی برنامه‌ریزان" است. مشارکت شهروندان و بررسی کلی امور حرفه‌ای که در آثار "سو" و "گتزلز" [۸] (۱۹۸۸) مطرح شدند در سطح کارشناسی مناسب‌تر از سطح کارشناسی ارشد هستند.

موضوع "مدل‌های گزینه" از بین ۶ ماده درسی دوره دکتری، در ۵ ماده درسی وجود داشت. موضوعاتی همچون "مدل عقلانی" و "فلسفه" در ۴ ماده درسی مشاهده شد، و ۳ موضوع زیر در نیمی از مواد درسی دوره دکتری وجود داشت: "اخلاقیات حرفه‌ای"، "نقدهای اساسی" و "توجیه برنامه‌ریزی". تعجب آور نیست که تاریخچه این رشته و "مدل عقلانی و نقدهای آن" هنوز از مهم‌ترین موضوعاتی هستند که در دوره‌های تئوری برنامه‌ریزی مطرح‌اند. بیان ریشه‌های این رشته، بخش عمده‌ای از آموزش تخصصی است و افزایش گرایش آکادمیک به تاریخچه برنامه‌ریزی یکی از روندهای فکری مهم دهه ۱۹۸۰ به شمار می‌آید. الکساندر [۹] (۱۹۸۴) و دالتون [۱۰] (۱۹۸۶) می‌گویند که به رغم انتقادات فراوانی که در دهه ۱۹۷۰ به عمل آمد، برای تداوم اهمیت مدل عقلانی دلایل ساختاری مهمی وجود دارد.

با توجه به نقش برنامه‌ریزان در حیطه عملی برنامه‌ریزی می‌توان ادعا کرد که گرایش فراوان به روابط اجتماعی و سیاسی برنامه‌ریزی و همچنین توجه به برنامه‌ریزی جامع کاربری زمین چندان تعجب برانگیز نیست. اما تداوم اهمیت برنامه‌ریزی حمایتی و نقدهای اساسی برنامه‌ریزی شاید بس جدی باشند، زیرا امروزه بسیاری از دانشجویان رشته برنامه‌ریزی، این حوزه را به علت بی‌اهمیت بودن رها می‌کنند.

جدول ۱ نشان می‌دهد که "تاریخچه این رشته"، "اخلاقیات حرفه‌ای" و "ارزیابی جنبه‌های گوناگون سیاست برنامه‌ریزی" در سال ۱۹۸۹ بیشتر مورد توجه قرار گرفت تا در ۱۰ سال پیش از آن. این روند در حقیقت رشد این رشته و نقدهای مدل عقلانی را که برای کشف سه موضوع مذکور بیان شدند، نشان می‌دهد. این ادعا که برنامه‌ریزی "فارغ از ارزش‌ها" [۱۱] نیست و اصولاً نمی‌تواند چنین باشد، سبب شده است که توجه به موضوعات اخلاقی و عمل برنامه‌ریزی افزایش یابد. ترک تئوری‌های انتزاعی "مدل عقلانی" منجر به ظهور جنبه‌های گوناگونی همچون "تئوری انتقادی" و

این ادعا که برنامه‌ریزی "فارغ از ارزش‌ها" نیست و اصولاً نمی‌تواند چنین باشد، سبب شده است که توجه به موضوعات اخلاقی و عمل برنامه‌ریزی افزایش یابد. ترک تئوری‌های انتزاعی "مدل عقلانی" منجر به ظهور جنبه‌های گوناگونی همچون "تئوری انتقادی" و "پدیده‌شناسی" شده است.

"پدیده‌شناسی" شده است. افزایش شناخت نسبت به سیاست برنامه‌ریزی هم منجر به توسعه استراتژی‌های ملموس شده است که به ابعادی همچون برنامه‌ریزی استراتژیک و گفت و گو یا میانجیگری می‌پردازد. کاهش علاقه به "مشارکت شهروندان"، "آرمان‌گرایی" و "تغییر اجتماعی" که زمانی از اجزای اصلی آموزش برنامه‌ریزی تخصصی بود، کمی ناامید کننده است. فراموش تقریباً کلی آرمان‌گرایی و تغییر اجتماعی در حقیقت نشانگر توجه حرفه‌ای این رشته به کارایی سیاسی و نادیده گرفتن نقش سنتی برنامه‌ریزی به عنوان ارائه‌کننده گزینه جایگزین فرایندهای بازار و تصمیم‌گیری سیاسی است.

جدول شماره ۱- محتوای دوره‌های آموزشی

کارشناسی	کارشناسی	کارشناسی ارشد		عنوان درسی
		۱۹۷۹	۱۹۸۹	
۶۰ درصد	۹	۶۰ درصد	۶۷ درصد	مبانی تئوری
۶۰ درصد	۹	۲۷ درصد	۶۱ درصد	تاریخچه حرفه
۱۳ درصد	۲	۲۵ درصد	۲۳ درصد	توجیه برنامه‌ریزی
۷۳ درصد	۱	۹۳ درصد	۸۹ درصد	سیاست برنامه‌ریزی
۳۳ درصد	۵	۳۹ درصد	۵۹ درصد	اخبار حرفه‌ای
۳۳ درصد	۵	۵۲ درصد	۲۸ درصد	برنامه‌ریزی حمایتی / وکالتی
۲۰ درصد	۳	۶۷ درصد	۲۷ درصد	روابط اجتماعی / سیاسی
۲۰ درصد	۳	۱۲ درصد	۲۵ درصد	مدل‌های جایگزین
۴۰ درصد	۶	۳۹ درصد	۲۷ درصد	نقدهای اساسی
۳۳ درصد	۵	۳۵ درصد	۱۷ درصد	مشارکت شهروندان
۷ درصد	۱	۲۳ درصد	۱۷ درصد	بازگویی اجتماعی
۲۷ درصد	۲	۴ درصد	۱۷ درصد	منافع عمومی
۷۲ درصد	۱۱	۹۳ درصد	۹۱ درصد	تئوری رویه‌ای
۲۰ درصد	۶	۶۰ درصد	۶۱ درصد	مدل عقلانی / بدیل‌ها
۲۷ درصد	۷	۳۳ درصد	۲۲ درصد	کاربری جامع زمین
۱۳ درصد	۲	—	۲۲ درصد	گفت‌وگو / میانجیگری
۱۳ درصد	۲	—	۲۰ درصد	برنامه‌ریزی استراتژیک
۰ درصد	۰	۱۲ درصد	۱۱ درصد	نظریه سیستم‌ها
۱۳ درصد	۲	۱۷ درصد	۱۱ درصد	اجرا
۲۷ درصد	۷	۲۲ درصد	۲۲ درصد	موضوعات کلی
۲۷ درصد	۷	—	۱۹ درصد	پیمایش عمل برنامه‌ریزی
۰ درصد	۰	۱۲ درصد	۰ درصد	تئوری اجتماعی
۰ درصد	۰	۹ درصد	۰ درصد	تئوری سازمان
۰ درصد	۰	۷ درصد	۳ درصد	آرمان‌گرایی
۰ درصد	۰	۵ درصد	۲ درصد	تغییر اجتماعی

شناخت گسترده‌تر برنامه‌ریزی بستگی آشکار یا مبهم به عوامل زیر دارد: ۱- کار نظریه پردازان جدید و جایگزین، ۲- گرایش استادان به برنامه‌ریزی حمایتی و وکالتی، ۳- نقدهای اساسی برنامه‌ریزی.

منابع مطالعاتی مورد نیاز

ضمیمه A مشتمل بر ۶۱ کتاب و مقاله است که در این نمونه در حال بررسی به عنوان منابع درسی مورد نیاز برای ۷ دوره کارشناسی ارشد (۱۰ درصد) و ۲ دوره کارشناسی (۱۲ درصد) معرفی شده‌اند. در تحقیق سال ۱۹۷۹، تعداد دوره‌های کارشناسی ارشد و منابع درسی مورد نیاز مشخص شده است.

این تحقیق نشان می‌دهد که عدم توافق در زمینه ارائه مطالب درسی مناسب برای یک دوره تئوری برنامه‌ریزی که یکی از مشکلات تحقیق سال ۱۹۷۹ بود در اینجا نیز مطرح است. در این نمونه، ۶۷ فهرست منابع مطالعاتی برای دوره کارشناسی ارشد ارائه شد که تقریباً مشتمل بر ۱۳۰ مطلب بود. تنها برای دو ماده درسی، بیش از ۳۰۰ مطلب و برای

اثر "فالودی" در ۲۷ درصد از دوره‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد و تاکنون بهترین متن بوده است. متن‌های دیگری که در بیش از ۱۰ درصد از دوره‌های کارشناسی ارشد مورد استفاده قرار می‌گرفتند عبارتند از:

- برنامه‌ریزی در حوزه عمومی اثر فریدمن
- برنامه‌ریزی در برابر قدرت اثر فارستر
- برنامه‌ریزی شهری معاصر اثر لوی
- اخلاقیات در برنامه‌ریزی اثر واگس

۳ ماده درسی، ۱۶۹ مطلب معرفی شد. از بین اینها، ۶۱ مطلب برای ۱۰ درصد از دوره‌های این نمونه مورد نیاز بود؛ ۱۰ مطلب برای یک‌چهارم از دوره‌های این نمونه و ۵ مطلب برای یک‌سوم از این مواد درسی مورد نیاز بود. دو مطلب زیر در بیش از نیمی از مواد درسی الزامی بود: اول "علم‌آشتگی" اثر لیندبلاد (۱۹۵۹) (۵۴ درصد) و دوم "حمایت و تکرگرای در برنامه‌ریزی" اثر داویدوف (۱۹۶۵) (۵۲ درصد).

مطالب درسی دیگری که در یک‌سوم از مواد درسی مورد نیاز بودند به شرح زیر است:

- "برنامه‌ریزی در حوزه عمومی" اثر فریدمن [۱۲] (۱۹۸۷) (۳۹ درصد)
- "اهداف برنامه‌ریزی جامع" اثر آلتشولر [۱۳] (۱۹۶۵b) (۳۴ درصد) -
- "برقراری اتصال میان مدت در برنامه‌ریزی جامع" [۱۴] (۱۹۶۵) (۳۴ درصد).

دوره‌های دکتری و کارشناسی هم دارای این گونه تنوعات بودند. در ۱۷ فهرستی که برای مطالب خواندنی دوره کارشناسی ارائه شده بود، بیش از ۲۰۰ مطلب وجود داشت، که ۱۷ مورد از این مطالب می‌بایست برای ۲ دوره و یا بیشتر ارائه می‌شد. وجود دو مطلب خواندنی زیر برای ۳ دوره مورد نیاز بود:

- "حمایت و تکرگرای" اثر داویدوف (۱۹۶۵)

- "مقدمه‌ای بر تاریخچه برنامه‌ریزی" اثر کروک برگ [۱۵] (۱۹۸۳)

فقط مقاله "تئوری انتخاب در برنامه‌ریزی" اثر داویدوف و رینر (۱۹۶۳) به تهابی می‌بایست برای ۴ دوره ارائه می‌شد. شش فهرستی که برای دوره دکتری معرفی شده بود با دارا بودن بیش از ۲۰۰ مطلب مختلف، تنوع زیادی داشت. از بین این تعداد، ۱۹ مطلب می‌بایست در ۲ رشته و یا بیشتر ارائه می‌شد، ۸ مطلب می‌بایست ۳ بار و یا بیشتر ارائه می‌شد و ۲ مطلب زیر هم برای ۴ دوره از ۶ دوره معرفی شده‌اند:

- "برنامه‌ریزی در حوزه عمومی" اثر فریدمن (۱۹۸۷)

- "تئوری انتقادی و عمل برنامه‌ریزی" اثر فاستر (۱۹۸۰)

۱۰ مطلب درسی مورد نیاز برای دوره کارشناسی ارشد در جدول ۲ نشان داده شده است. مطالب موجود در دو طرف این فهرست خیلی اهمیت دارند. بارزترین ویژگی آنها، قدمت‌شان است. دو مورد از این مقاله‌ها - یعنی "برنامه‌ریزی در حوزه عمومی" و "اصول برنامه‌ریزی معاصر در امریکا" - در دهه ۱۹۸۰ منتشر گردید. یک مقاله در دهه ۱۹۷۰ چاپ شد. بقیه هم ۲۵ سال قبل و یا حتی چند سال قبل از آن منتشر گردیدند. هفت مورد از این مقاله‌ها به یک مجموعه - یعنی "درس‌های تئوری برنامه‌ریزی" - تعلق دارند که قدمت‌شان به بیش از ۱۵ سال می‌رسد. این مجموعه مقالات بدین منظور منتشر گردید که دسترس دانشجویان رشته برنامه‌ریزی انگلیس را به مقالات امریکایی افزایش دهد. تأثیر این مجموعه مقالات بر آموزش تئوری برنامه‌ریزی در ادامه مورد بحث قرار می‌گیرد.

استفاده از این مطالب خواندنی قدیمی خیلی پردر است زیرا مقالات کلاسیک - مثل "علم‌آشتگی" و "کاوش مختلط" - با نسخه‌های جدیدتری که خود این مؤلفان نوشته‌اند همراه نیست. مقاله "بازهم آشتگی" که لیندبلاد (۱۹۷۹) نوشته است، فقط در ۱۰ درصد از فهرست‌های مورد نیاز دیده می‌شود و میزان نیازمندی مقاله "بازدید کاوش مختلط" که انزیونی (۱۹۸۶) نوشته، حتی خیلی کمتر است. در نتیجه، در واقع بسیاری از دانشجویان برنامه‌ریزی بدون خواندن ارزیابی‌های گذشته نگر مؤلفان مقاله‌ها، با این مقاله‌های اولیه و قدیمی آشنا شده‌اند.

خوشبختانه، بسیاری از مطالب مورد نیاز قدیمی نیستند. تقریباً نیمی از مطالب درسی مورد نیاز که در ضمیمه A لیست شده است در دهه ۱۹۸۰ منتشر شدند و تقریباً یک‌سوم از مطالب در دهه ۱۹۷۰ و ۱۲ مطلب در دهه ۱۹۶۰ و چهار مطلب نیز در اواخر دهه ۱۹۵۰ منتشر گردیده‌اند. همه مطالب منتشر شده در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ (البته بجز چهار مورد) در فهرست مطالب خواندنی "فالودی" [۱۶] (۱۹۷۳) وجود دارد. تقریباً بیش از نیمی از ۵۰ مطلب مورد نیازی که در تحقیق سال ۱۹۷۹ ذکر شده بودند در فهرست کنونی نیز وجود دارند. سه حوزه‌ای که در دهه گذشته مورد توجه زیادی قرار گرفته بودند - یعنی تاریخچه برنامه‌ریزی،

مقبولیت کتاب‌ها و مقالاتی که در دهه ۱۹۸۰ منتشر شد نشان می‌دهد که تئوری برنامه‌ریزی همچنان پویا و نوآورانه است

اخلاقیات حرفه‌ای، و مدل‌های جایگزین - در مقاله‌های جدیدی که در ضمیمه A ذکر گردیده به خوبی ارائه شده‌اند. دوسوم از مقاله‌هایی که در زمینه اصول و مبانی فکری اند و همه مطالب مربوط به مدل‌های مختلف (البته بجز یک مورد)

* این مقاله ترجمه‌ای است از:

Klosterman, Richard L: Planning Theory Education in the 1980s: Results of a Second Course Survey
برگرفته از:

Journal of Planning Education and Research,
Vol.11 1992

[پانویس‌ها]

- 1- Henry Hightower
- 2- Henners
- 3- Bolan
- 4- Forester
- 5- Donald Schon
- 6- communication
- 7- reading list
- 8- Soand Getzels
- 9- Alexander
- 10- Dalton
- 11- value free
- 12- Friedman
- 13- Altschuler
- 14- Meyerson
- 15- Krueckeberg
- 16- Paludi
- 17- Wacht, Ethics in Planning
- 18- Levy
- 19- Lucy
- 20- Solnit
- 21- quizze
- 22- role playing
- 23- Minnesota
- 24- Wisconsin

- 1- Alexander, E.R. 1984. After rationality what? A review of responses to paradigm breakdown. *Journal of the American Planning Association* 50:60-69.
- 2- Alexander, E.R. 1986. *Approaches to Planning*. New York: Gordon Breach Science Publishers.
- 3- Altshuler, A.A. 1965a. *The City Planning Process*. Ithaca, New York: Cornell University Press.
- 4- Altshuler, A.A. 1965b. The goals of comprehensive planning. *Journal of the American Institute of Planning* 31:186-94.
- 5- Banfield, E.C. 1959. "Ends and means in planning". *International Social Science Journal* 11:361-368.
- 6- Baum, H.S. 1983. *Planners and Public Expectations*. Cambridge, Massachusetts: Schenkman Publishing.
- 7- Bealey, T. 1984. "Applying moral principles to growth management". *Journal of the American Planning Association* 50:459-469.
- 8- Bealey, T. 1987. Planners and Political philosophy. *Journal of the American Planning Association* 53:235-236.
- 9- Benveniste, G. 1989. *Mastering the Politics of planning: Crafting Credible Plans the Make a Difference*. San Francisco, California: Jossey-Bass.
- 10- Bolan, R.S. 1980. "The practitioner as therapist: the phenomenology of the professional episode". *Journal of the American Planning Association* 46:261-2274.
- 11- Bolan, R.S. 1981. "Do planning theory courses teach planning?". *Journal of Planning Education and Research* 1:12-16.
- 12- Bolan, R.S. 1983. "The structure of ethical choice in planning practice". *Journal of Planning Education and Research* 3:23-35.
- 13- Bolan, M.C. 1983. *Dreaming the Rational City*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- 14- Branch, M.C. 1983. *Comprehensive Planning: General Theories and Principles*. Los Angeles, California: Palisades Publishers.

در ۱۰ سال گذشته منتشر شده‌اند. تأثیر کتاب‌های درسی را می‌توان در این حقیقت پیدا کرد که نیمی از مطالب مربوط به "اخلاقیات" در مجموعه "اخلاقیات در برنامه‌ریزی" اثر واکس [۱۷] (۱۹۸۵) درج شده است. مقاله‌های قدیمی‌تر را می‌توان در دو حوزه جای داد: اول، روابط اجتماعی و سیاسی؛ و دوم، مدل عقلانی و بدیل‌های آن. این مطلب نشان می‌دهد که این دو موضوع از قبل از سال ۱۹۷۰ از مسائل اصلی نظریه‌پردازان برنامه‌ریزی بوده‌اند.

ضمیمه B دارای ۱۴ متن است که براساس دو ماده درسی کارشناسی ارشد و ۱۲ ماده درسی کارشناسی تدوین شده‌اند. اهمیت اثر "فالودی" را می‌توان در این حقیقت پیدا کرد: این اثر در ۲۷ درصد از دوره‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد و تاکنون به عنوان بهترین متن بوده است. متن‌های دیگری که در بیش از ۱۰ درصد از دوره‌های کارشناسی ارشد مورد استفاده قرار می‌گرفتند عبارتند از:

- برنامه‌ریزی در حوزه عمومی اثر فریدمن (۱۹۸۷) (۱۹ درصد)

- برنامه‌ریزی در برابر قدرت اثر فارستر (۱۹۸۵b) (۱۴ درصد)

- برنامه‌ریزی شهری معاصر اثر لوی [۱۸] (۱۹۸۸) (۱۱ درصد)

- اخلاقیات در برنامه‌ریزی اثر واکس (۱۹۸۵) (۱۱ درصد)

متن اصلی بسیاری از این دوره‌ها را خود استاد مربوطه به صورت جزوه تهیه می‌کند. این امر در صورت بروز اختلاف بر سر مطالب مناسب تئوری برنامه‌ریزی اجتناب‌ناپذیر است.

متونی که در بیش از ۱۰ درصد از فهرست‌های کارشناسی وجود داشتند عبارتند از:

- مجاورت با قدرت اثر لوسی [۱۹] (۱۹۸۸)

- مقدمه‌ای بر تاریخچه برنامه‌ریزی اثر کروک برگ (۱۹۸۳)

- برنامه‌ریزی حکومت محلی در عمل اثر سو و گتزلر (۱۹۸۸)

- شغل برنامه‌ریزی در عمل اثر سالنیت [۲۰] (۱۹۸۸)

جدول ۲ - بیشترین مطالب درسی مورد نیاز در دو مقطع ۱۹۷۹ و ۱۹۸۹

نویسنده	عنوان مطلب	۱۹۸۹	۱۹۷۹
لیندلام	علم آشفتنگی (۱۹۵۹)	۵۴ درصد	۸ درصد
داویدف	حمایت و تئوگرایی در برنامه‌ریزی (۱۹۶۵)	۵۲ درصد	۵۸ درصد
فریدمن	برنامه‌ریزی در حوزه عمومی (۱۹۸۷)	۳۹ درصد	-
آلت شوار	اهداف برنامه‌ریزی جامع (۱۹۶۵b)	۳۴ درصد	۵۲ درصد
میرسون	برقرار کردن روابط میان مدت در برنامه‌ریزی جامع (۱۹۶۵)	۳۴ درصد	۵۲ درصد
الزیونی	کاوش مختلط (۱۹۶۷)	۳۳ درصد	۶ درصد
داویدف و رینر	تئوری انتخاب در برنامه‌ریزی (۱۹۶۲)	۳۱ درصد	۴ درصد
هارکافمن	اخلاقیات برنامه‌ریزان معاصر امریکا (۱۹۸۳)	۳۱ درصد	-
مارکوز	اخلاقیات حرفه‌ای و فراسوی آن (۱۹۷۶)	۳۱ درصد	۶ درصد
بیلد	اهداف و ابزار در برنامه‌ریزی (۱۹۵۹)	۲۸ درصد	۴ درصد

تکالیف درسی دوره‌ها

جدول ۳ شامل تکالیفی است که برای ۵۹ دوره کارشناسی ارشد و ۱۸ دوره کارشناسی در نظر گرفته شده است. همان‌گونه که در تحقیق سال ۱۹۷۹ نیز مشاهده شده بود، ماهیت تکالیف درسی متأسفانه سنتی است و تأکید آن عمدتاً بر مقالات پایان ترم، مقالات کوتاه، بیان شفاهی و امتحانات است. همه این دوره‌ها بر روش سنتی "بحث - سخنرانی" و یا سمینارها تأکید می‌ورزند. در چندین دوره هم کوپیز [۲۱] مورد استفاده قرار می‌گیرد. بسیاری از این دوره‌ها از بیان شفاهی، پروژه‌های گروهی و ارائه اسناد حرفه‌ای استفاده می‌کنند.

بدین طریق فرصت‌هایی برای استفاده از نقش‌ها و مهارت‌های حرفه‌ای که دانشجویان در هنگام عمل با آنها روبه رو خواهند بود، فراهم می‌آید. بسیاری از دوره‌ها هم از دانشجویان می‌خواهند تا با بررسی نمونه‌های واقعی و ایجاد نگرش‌های مربوط به موضوع برنامه‌ریزی فراتر از تحلیل آکادمیک مطالب درسی حرکت کنند.

در این تحقیق همانند تحقیق سال ۱۹۷۹، چندین تکلیف درسی نوآورانه در مواد درسی مشاهده گردید. تعدادی از این دوره‌ها، تکلیف "ایفای نقش" [۲۲] را تجویز کرده بودند. به عنوان مثال، دانشجویان دانشکده مینه‌سوتا [۲۳] باید

15- Breheny, M. and A. Hooper, eds. 1985. **Rationality in Planning: Critical Essays on the Role of Rationality in Urban and Regional Planning**. London: Pion.

16- Bryson, J.M. and A.L. Delbecq. 1979. "A contingent approach to strategy and tactics in project planning", **Journal of the American Planning Association** 45:167-179

17- Bryson, J.M. and R.C. Emswiler. 1987. Symposium on strategic planning. **Journal of the American Planning Association** 53:6-69

18- Catanese, A.J. 1984. **The Politics of Planning and Development**. Beverly Hills, California: Sage.

19- Chapin, F.S., and E.J. Kaiser. 1979. **Urban Land Use Planning**, Third Edition. Urbana: University of Illinois Press.

20- Checkoway, B.ed. 1986. **Strategic Perspectives on Planning Practice**. Lexington, Massachusetts: Lexington Books.

21- Clavel, P. 1986. **The progressive City: Planning and Participation, 1969-1984**. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University Press.

22- Clavel, P.J. Forester, and W.W. Goldsmith, eds. 1980. **Urban Planning in an Age of Austerity**. Elmsford, New York: Pergamon Press.

23- Dalton, L.C. 1986. Why the rational model persists - The resistance of professional education and practice to alternative forms of planning. **Journal of Planning Education and Research** 5:147-153

24- Dalton, L.C. 1987. Motivating student interest in planning theory. Unpublished manuscript.

25- Dalton, L.C. 1989. Emerging knowledge about planning practice. **Journal of Planning Education and Research** 9:29-44

26- Davidoff, P. 1965. Advocacy and pluralism in planning. **Journal of the American Institute of Planners** 31:311-338

27- Davidoff, P. and T. Reiner. 1962. A choice theory of planning. **Journal of the American Institute of Planners** 29:103-115

28- de Neufville, J. I. 1983. Planning theory and practice: Bridging the gap. **Journal of planning Education and Research** 3:35-45

29- Etzioni, A. 1967. Mixed scanning: A third approach to decision making. **Public Administration Review** 27:385-392

30- Etzioni, A. 1986. Mixed scanning revisited. **Public Administration Review** 46:8-14

31- Faludi, A. ed. 1973. **A Reader in Planning Theory**. New York: Pergamon Press.

32- Fisher, R. and W. Ury, 1981. **Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In**. New York: Renguin Books.

33- Forester, J. 1980. Critical theory and planning practice. **Journal of the American Planning Association** 46:275-286.

34- Forester, J. 1983a. the coming design challenge. **Journal of Planning Education and Research** 3:57-59

35- Forester, J. 1983b. Planning in the face of power. **Journal of the American Planning Association** 48:67-80

36- Forester, J. ed. 1985. **Critical Theory and Public Life**. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

37- Forester, J. 1989. **Planning in the Face of Power**. Berkeley: University of California Press.

38- Friedmann, J. 1987. **Planning in the Public Domain: From Knowledge to Action**. Princeton, New Jersey: princeton University Press.

39- Hall, P. 1988. **Cities of Tomorrow: An Intellectual History of Urban Planning and**

موقعیت اداری خود را در سال ۱۹۹۷ شناسایی و از مطالب درسی این حوزه استفاده کنند تا اینکه بتوانند: ۱- تئوری شخصی برنامه ریزی و سبک تخصصی خود را ایجاد کنند؛ ۲- مسائل اصلی اقتصادی و اجتماعی و همچنین دستگاه سازمانی مربوط به این رشته را شناسایی کنند؛ ۳- برای تحقق اهداف خود از جدول زمانی، استراتژی ها و تاکتیک ها استفاده کنند. دانشجویان دانشگاه ویس کانسین [۲۴] برای فرایند برنامه ریزی از نوعی بازی شبیه سازی شده استفاده می کند و یادداشتهایی کوتاه تهیه می کند که نشانگر استراتژی برنامه ریزی آنهاست. در دانشگاه ویس کانسین، واحد میلوکی، دانشجویان باید تکالیف را با استفاده از تئوری تصمیم گیری و تهیه فهرست خطمشی ها انجام دهند.

مواردی که در دانشگاه دولتی کندی هاروارد مورد تأکید قرار گرفته اند، شامل موارد زیر است:

۱- یک سری تکالیف و تمرینات، ۲- تهیه فهرست خطمشی ها، ۳- کتابچه ای که راه های بررسی خطمشی های دولتی را به طور واقعی به مقامات دولتی آموزش می دهد.

در دانشگاه ایلینویز دوره جدیدی پیشنهاد شد که خواسته های زیادی در آن مد نظر بود. مواردی که از دانشجویان سال اول خواسته شد بدین شرح است:

- ۱- تکمیل پرسش نامه ای که به تعریف مفاهیمی همچون "برنامه ریزی" و "تئوری برنامه ریزی" می پردازد.
- ۲- شناسایی مهم ترین مسائل برنامه ریزی شهر، ایالت و کشور

پیدایش "تاریخچه برنامه ریزی"، "اخلاقیات حرفه ای" و "نقش های حرفه ای جدید" به عنوان مثال "برنامه ریزی استراتژیک" و "میانجیگری" بیانگر این مطلب است که این رشته از تجارب گذشته استفاده کرده و براساس آن شکل گرفته است.

۳- شناسایی سوابق شخصی و تخصصی مؤثر در این دوره دانشجویان این دوره باید فعالیت های یک مؤسسه برنامه ریزی و یا یک پروژه را تحلیل کنند و برای بهبود فرایند و پروژه که به طور شفاهی و یا مکتوب ارائه می شود، اقدام به تهیه خطمشی ها کنند. آنها باید نامه ها و یادداشت هایی کوتاه برای مقامات دولتی فراهم سازند و در اقدامات "ایفای نقش" که شامل تحلیل خطمشی ها و ایفای نقش گروهی است، مشارکت کنند.

دالتون (۱۹۸۷) می گوید که برای علاقه مند کردن دانشجویان به دوره های تئوری برنامه ریزی باید از اقدامات ملموس استفاده کرد.

این اقدامات عبارتند از: ارتباط دادن مطالب درسی به تجربه شخصی دانشجویان؛ تقویت دانشجویان دوره به منظور شرکت فعال در دوره؛ استفاده از رویکردهای آموزشی مختلف برای حفظ علاقه دانشجویان؛ انتخاب دقیق مطالب درسی و تقویت تلاش دانشجویان.

موارد یاد شده نشان می دهند که دوره "تئوری برنامه ریزی" می تواند محرک، پراکنگیزش و هیجان انگیز باشد.

جدول ۳- تکالیف درسی

چارجوب	کارشناسی ارشد		کارشناسی	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
امتحان	۳۱	۵۲	۱۶	۸۹
	۳۰	۵۱	۵	۲۸
	۲۸	۲۷	۷	۳۴
	۲۰	۴۳	۹	۵۰
	۹	۱۵	۲	۱۱
	۶	۱۰	۲	۱۱
موضوع	۴	۷	۲	۲۲
	۲۴	۴۱	۳	۱۷
	۷	۲۹	۴	۲۲
	۱۰	۱۷	۱	۶
	۸	۱۳	۰	۰

ارزیابی و الزامات

بررسی دوره‌ها از لحاظ مختلف ارزشمند است. مقبولیت کتاب‌ها و مقالاتی که در دهه ۱۹۸۰ منتشر شد نشان می‌دهد که تئوری برنامه‌ریزی همچنان پویا و نوآورانه است. استفاده گسترده از کتاب‌ها و مقالاتی که نگرش‌های مختلف برنامه‌ریزی را بیان می‌کند نشان می‌دهد که این رشته توانسته است خواسته "همنز" (۱۹۸۰) را برآورده سازد و با استفاده از روش‌های جدید برنامه‌ریزی، روش‌های قدیمی را کنار بگذارد. پیدایش "تاریخچه برنامه‌ریزی"، "اخلاقیات حرفه‌ای" و "نقش‌های حرفه‌ای جدید" به عنوان مثال "برنامه‌ریزی استراتژیک" و "گفت‌وگو/میان‌جیگری" بیانگر این مطلب است که این رشته از تجارب گذشته استفاده کرده و براساس آن شکل گرفته است.

اما مقبولیت مداوم اثر فالودی (۱۹۷۳) نشان می‌دهد که بسیاری از دانشجویان همچنان در حال یادگیری درس‌های دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ هستند. کتاب‌ها و مقالاتی که در دهه ۱۹۸۰ منتشر شده است ممکن است این روند را تغییر دهند. با وجود این، مقبولیت مداوم این مجموعه نشان می‌دهد که همچنان می‌تواند نیاز استادان را برآورده سازد. تنوع نگرش‌های مختلف مربوط به مطالب درسی که در این تحقیق آشکار شدند نشان می‌دهد که هیچ متن و یا اثری نمی‌تواند کاملاً نیاز مدرسان تئوری برنامه‌ریزی را برآورده سازد. در نتیجه، جزوه‌های استادان همچنان به عنوان متن اصلی بسیاری از دوره‌های تئوری برنامه‌ریزی مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

ارزیابی نتایج تحقیقی همچون این نوشته همواره جالب بوده است، زیرا مشخص می‌کند که میزان توجه استادان برنامه‌ریزی به یک موضوع خاص چقدر بوده است. اما این گونه تحقیق‌ها از نظر مقبولیت همواره بحث برانگیز بوده است، زیرا آنها به بیان موضوعات و نوشته‌هایی می‌پردازند که برای بسیاری از مردم دارای اهمیت است. در نتیجه، آنها همانند تحقیقات اجتماعی بزرگ می‌نمایند که در مطبوعات منتشر می‌شود فقط می‌توانند معیاری ناقص برای دیدگاه‌های مردم‌پسند باشند. در حالی که افراد معمولاً باید دیدگاه‌های مردم‌پسند مخالف‌اند، اما بحث درباره این که موضوع یا اثری تا چه اندازه باید در سطح گسترده مورد استفاده قرار گیرد، مسئله‌ای شخصی است که نیاز به بحث‌های مختلف دارد و در بررسی‌ای توصیفی همچون این تحقیق نمی‌گنجد.

یکی از نتایج تحقیق مذکور این است که متن‌اسفانه استادان تئوری برنامه‌ریزی به انتقادات قبلی "بولان" (۱۹۸۱) از وضعیت ۱۰ سال پیش هیچ توجهی نکرده‌اند. بجز چند استثنا می‌توان گفت که تئوری برنامه‌ریزی در اکثر این دوره‌ها فقط از دیدگاه محض علمی تدریس می‌شود و توانایی بالقوه آن برای افزایش اطلاعات و عملکرد حرفه‌ای مورد توجه قرار نمی‌گیرد. مواد درسی این نمونه نشان می‌دهد که این موضوع همواره به طور سنتی تدریس می‌شود و در برنامه آموزش برنامه‌ریزی، جایگاه مطلوبی ندارد. اگر استادان و نهادهای آموزشی در اتخاذ مسئولیت‌های آموزشی به صورت جدی عمل نکنند، نقش واقعی تئوری برنامه‌ریزی به عنوان راهنمایی اساسی و در جریان عمل برنامه‌ریزی در آموزش تئوری برنامه‌ریزی معاصر همچنان بی‌توجه خواهد ماند.

■ APPENDIX A

General Analyses

Alexander, E. R. 1986. *Approaches to Planning*. New York: Gordon Breach Science Publishers. [MA 9, 13%; UG 2, 12%]

Neufville, J. I. 1983. Planning theory and Practice. *Journal of Planning Education and Research* 3:35-45. [MA 7, 10%]

Faludi, A. 1973. What is Planning Theory? In *A Reader in Planning Theory*. ed. A. Faludi. New York: Pergamon Press. [MA 10, 15%]

Friedmann, J. and B. Hudson. 1974. Knowledge and action - A guide to Planning theory. *Journal of the American Institute of Planners* 40:2-16. [MA 9, 13%; 1979 32%]

Galloway, T. and R. Mahayni. 1977. Planning theory in retrospect: The process of paradigm change. *Journal of the American Institute of Planners* 43:62-71. [MA 9, 13%; UG 2, 12%; 1979 22%]

Hudson, B. 1979. Comparison of current planning theories. *Journal of the American Planning Association* 45:387-406. [MA 12, 18%; UG 2, 12%]

Levy, J. M. 1988. *Contemporary Urban Planning*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall. [MA 7, 10%]

Intellectual Foundations

Brooks, M.P. 1988. Four critical junctures in the history of the urban planning profession. *Journal of the American Planning Association* 54:241-248. [MA 8, 12%]

Friedmann, J. 1987. *Planning in the Public Domain: From Knowledge to Action*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. [MA 14, 21%]

Gerkens, L. 1988. Historical development of American city planning. In *The Practice of Local Government Planning*,

Second Edition, eds. F. So and J. Getzels. Washington D.C.: International City Management Association. [MA 7, 10%; UG 2, 12%]

Hall, P. 1989. The turbulent eighth decade: Challenges to American city planning. *Journal of the American Planning Association* 55:275-282. [MA 12, 18%]

Moore, T. 1978. Why allow planners to do what they do? A justification from economic theory. *Journal of the American Institute of Planners* 44:387-398. [MA 8, 12%; 1979 18%]

Politics of Planning

Political / Social Relations

Altshuler, A.A. 1965. *The City Planning Process: A Political Analysis*. Ithaca, New York: Cornell University Press. [MA 12, 18%; 1979 28%]

Altshuler, A.A. 1965. The goals of comprehensive planning. *Journal of the American Institute of Planning* 31: 186-94. Reprinted in Faludi (1973). [MA 23, 34%; 1979 40%]

Amstein, S. R. 1969. A ladder of citizens participation. *Journal of the American Institute of Planning* 35: 387-394. [MA 15, 22%; 1979 24%]

Beckman, N. 1964. The planner as bureaucrat. *Journal of the American Institute of Planners* 30:323-327. Reprinted in Faludi (1973). [MA 11, 16%; 1979 28%]

Benveniste, G. 1972. *The Politics of Expertise*. Berkeley: Glendessary Press. [MA 7, 10%; 1979 14%]

Bolan, R.S. 1969. Community decision behavior. *Journal of the American Institute of Planners* 35:301-310. Reprinted in Faludi (1973). [MA 10, 15%; 1979 24%]

Forester, J. 1983. Planning in the face of power. *Journal of the American Planning Association* 48:67-80. [MA 12, 18%]

Design in the Twentieth Century. Oxford: Basil Blackwell.

40- Hankins, W.M Wubneht, and R. Reiman. 1988. *Guide to undergraduate Education in Urban and Regional Planning*. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University, Center for urban Policy Research.

41- Hayden, D. 1981. *The Grand Domestic Revolution: A History of Feminist Designs for American Homes, Neighborhoods, and Cities*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

42- Healy, P.G. McDougal, and M.J. Thomas. 1982. *Planning Theory: Prospects for the 1980's*. New York: Penguin Press.

43- Hermers, G.C. 1980. New directions in planning theory. *Journal of the American Planning Association* 46:259-260

44- Hightower, H.C. 1969. Planning theory in contemporary planning education. *Journal of the American Institute of Planners* 35: 326-329

45- Howe, E. 1980. "Role choices of American planners". *Journal of the American Planning Association* 46:398-409

46- Howe, E. and J.L. Kaufman. 1981. The values of contemporary American planners. *Journal of the American Planning Association* 45: 266-278

47- Howe, E. and J.L. Kaufman. 1983. The ethics of contemporan American Planners. *Journal of the American Planning Association* 47:266-278.

48- Klosterman, R.E. 1980. A public interest criterion. *Journal of the American planning Association* 46:323-333.

49- Klosterman, R.E. 1981. Contemporary planning theory education: Results of a course survey. *Journal of Planning Education and Research* 1:1-11

50- Klosterman, R.E. 1983. Fact and value in planning. *Journal of the American Planning Association* 49:216-225

- 51- Klosterman, R. E. and V. Juvva. In press. **Readings in Planning Theory**. 1990: Results of a Second Course Survey. Chicago, Illinois: Council of Planning Librarians Bibliographies.
- 52- Krieger, M. 1981. **Advice and Planning**. Philadelphia, Pennsylvania: Temple University.
- 53- Krueckeberg, D.A. ed. 1983. **Introduction to Planning History in the United States**. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University. Center for Urban Policy Research.
- 54- Krumholz, N. and J. Forester, 1990. **Making Equity Planning Work: Leadership in the Public Sector**. Philadelphia, Pennsylvania: Temple University Press.
- 55- Levy, J.M. 1988. **Contemporary Urban Planning**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice - Hall.
- 56- Lim, G.C. 1986. Toward a synthesis of planning theories. **Journal of Planning Education and Research** 5:75-85
- 57- Lindblom, C.E. 1959. The science of muddling through. **Public Administration Review** 19:79-88
- 58- Lindblom, C.E. 1979. Still muddling, not yet through. **Public Administration Review** 39:517-526
- 59- Lucy, W. 1988. **Close to Power: Setting Priorities With Elected Officials**. Chicago, Illinois: Planners Press.
- 60- Marcuse, P. 1976. Professional ethics and beyond. **Journal of the American Institute of planners** 42:264-274
- 61- Meyerson, M. 1956. Building the middle - range bridge for comprehensive planning. **Journal of the American Institute of planners** 22:58-64
- 62- Meyerson, M. and E.C. Banfield. 1955. **Politics, Planning and the Public Interest**. Glencoe, Illinois: The Free Press.
- 63- Paris, C. ed. 1982. **Critical Readings in Planning Theory**. Elmsford, New York: Pergamon Press.
- 64- Prakash, V. and R. Hodlewsky, eds. 1990. **Guide to Graduate Education in Urban and Regional Planning**. Chicago, Illinois: American planning Association.
- 65- Schon, D. 1982. Some of what a planner knows: A case study of knowing in-Practice. **Journal of the American Planning Association** 48:351-364.
- 66- Schon, D. 1983. **The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action**. New York: Basic Books.
- 67- Selznick, P. 1949. **TVA and the Grass Roots**. Berkeley: University of California Press.
- 68- So, F.S. and J. Getzels, eds. 1988. **The Practice of Local Government Planning**, Second Edition. Washington, D.C.: International City Management Association.
- 69- Solnit, A. 1988. **The Job of the Practicing Planner**. Chicago, Illinois: Planners Press.
- 70- Susskind, L. and J. Cruikshank. 1987. **Breaking the Impasse: Consensual Approaches to Resolving Public Disputes**. New York: Basic Books.
- 71- Susskind, L. and C. Ozawa. 1984. Mediated negotiation in the public sector: The planner as mediator. **Journal of Planning Education and Research** 4: 5-15
- 72- Vasu, M.L. 1979. **Politics and Planning: A National Study of American Planners**. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- 73- Wachs, M. ed. 1985. **Ethics in Planning**. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University, Center for Urban Policy Research.
- Forester, J. 1987. Planning in the face of conflict. **Journal of the American Planning Association** 23:303-314. [MA 12, 18%]
- Forester, J. 1989. **Planning in the face of Power**. Berkeley: University of California Press. [MA 12, 18%]
- Howe, E. 1980. Role choices of urban planners. **Journal of the American planning Association** 46:398-409. [MA 11, 16%]
- Rabinovitz, F.F. 1967. Politics, personality and planning. **Public Administration Review** 27:265-276. Reprinted in Faludi (1973). [MA 7, 10%; 1979 20%]
- Advocacy Planning**
- Davidoff, P. 1965. Advocacy and pluralism in planning. **Journal of the American Institute of Planners** 31:311-338. Reprinted in Faludi (1973). [MA 35, 52%; UG 3, 18%; 1979 58%]
- Heskin, A.D. 1980. Crisis and response: A historical perspective on advocacy planning. **Journal of the American Planning Association** 46:50-63. [MA 10, 15%]
- Krumholz, N. 1982. A retrospective view of equity planning: Cleveland, 1969-1979. **Journal of the American Planning Association** 48:163-174. [MA 14, 21%; UG 1, 12%]
- Peattie, L. 1968. Reflections on advocacy planning. **Journal of the American Institute of Planners** 38:181-194. [MA 9, 13%; 1979 44%]
- Radical Critiques**
- Fainstein, N., and S. Fainstein. 1979. New debates in urban planning. **International Journal of Urban and Regional Research** 3:275-285. [MA 8, 12%]
- Harvey, D. 1979. On planning the ideology of planning. In **Planning Theory in the 1980's**, eds. R.W. Burchell and G. Sternlieb. New Brunswick, New Jersey: Center for Urban Policy Research. [MA 7, 10%; 1979 14%]
- Professional Ethics**
- American Institute of Certified Planners. 1981. **Code of Ethics and Professional Conduct**. Washington, D.C.: American Planning Association. Reprinted in Wachs (1985). [MA 13, 19%; UG 2, 12%]
- American Planning Association. 1987. Statement of ethical principles for planning. **Planning** 53:35-38. [MA 7, 10%]
- Bolan, R.S. 1983. The structure of ethical choice in planning practice. **Journal of Planning Education and Research** 3:23-34. Reprinted in Wachs (1985). [MA 7, 10%]
- Howe, E. and J. Kaufman. 1981. The values of contemporary American planners. **Journal of the American Institute of Planners** 45: 29-40. [MA 9, 13%]
- Howe, E., and J. Kaufman. 1983. The ethics of contemporary American planners. **Journal of the American Planning Association** 47:266-278. Reprinted in Wachs (1985). [MA 21, 31%]
- Klosterman, R.E. 1978. Foundations for normative planning. **Journal of the American Institute of Planners** 44:37-46. Reprinted in Wachs (1985). [MA 9, 13%; 1979 16%]
- Klosterman, R.E. 1980. A public interest criterion. **Journal of the American Planning Association** 46:323-333. [MA 9, 13%]
- Marcuse, P. 1976. Professional ethics and beyond. **Journal of the American Institute of Planners** 42:264-274. [MA 21, 31%; 1979 26%]
- Wachs, M. 1982. Ethical dilemmas in forecasting for public policy. **Public Administration Review** 42:562-567. Reprinted in Wachs (1985). [MA 8, 12%]
- Webber, M. 1963. Comprehensive planning and social responsibility: Toward an AIP consensus on the profession's roles and purposes. **Journal of American Institute of Planning** 26:232-241. Reprinted in Faludi (1973). [MA 9, 13%; 1979 18%]
- Alternative Models**
- Bolan, R.S. 1980. The practitioner as theorist. **Journal of the American Institute of Planners** 46:261-274. [MA 10, 15%]
- Fisher, R., and W. Ury. 1981. **Getting to Yes**. New York: Penguin Books. [MA 8, 12%]
- Fotester, J. 1980. Critical theory and planning practice. **Journal of the American Planning Association** 46:275-286. [MA 14, 21%]
- Friedmann, J. 1973. **Retracking America: A Theory of Transactive Planning**. GardenCity, New York: Doubleday Anchor. [MA 9, 13%; 1979 46%]
- Hemmens, G.C. 1980. New directions in planning theory. **Journal of the American Planning Association** 46:259-260. [MA 7, 10%]
- Hoch, C. 1984. Doing good and being right: The Pragmatic connection in Planning theory. **Journal of the American Planning Association** 50:335-513. [MA 7, 10%]
- Kaufman, J., and H. Jacobs. 1987. A Public planning perspective on strategic planning. **Journal of the American Planning Association** 53:23-33. [MA 8, 12%]
- Schon, D. 1982. Some of what a planner knows: A case study of knowing-in-practice. **Journal of the American Planning Association** 48:351-364. [MA 10, 15%]
- Schon, D. 1983. **The Reflective Practitioner**. New York: Basic Books. [MA 7, 10%]
- Susskind, L., and C. Ozawa. 1984. Mediated negotiation in the public vector: The planner as mediator. **Journal of Planning Education and Research** 1:5-15. [MA 10, 15%]
- Procedural Theory**
- Comprehensive Land - use Planning**
- Chapin, F. S., and E.J. Kaiser. 1979. **Urban Land Use Planning**, Third Edition. Urbana: University of Illinois Press. [MA 7, 10%]
- Rational Model and Alternatives**
- Alexander, E.R. 1984. "After rationality what?". **Journal of the American Planning Association** 50:62-69. [MA 9, 13%; UG 2, 12%]
- Banfield, E. C. 1955. Supplement: Note on a conceptual scheme. In **Politics, Planning and the Public Interest**, eds. M.Meyerson and E. Banfield, New York: Free Press. [MA 10, 15%; UG 2, 12%; 1979 34%]
- Banfield, E.C. 1959. Ends and means in Planning. **International Social Science Journal** 11:361-368. Reprinted in Faludi (1973). [MA 19, 28%; 1979 34%]
- Davidoff, P., and T. Reiner. 1962. A choice theory of planning. **Journal of the American Institute of Planners** 26:103-115. Reprinted in Faludi (1973). [MA 21, 31%; UG 4, 24%; 1979 44%]
- Etzioni, A. 1967. Mixed scanning: A "third" approach to decision making. **Public Administration Review** 27:385-392. Reprinted in Faludi (1973). [MA 22, 33%; 1979 36%]
- Friedmann, J. 1965. A response to Altschuler: Comprehensive planning as a process. **Journal of the American Institute of Planners** 31: 195-197. Reprinted in Faludi (1973). [MA 8, 12%; 1979 10%]
- Lindblom, C.E. 1959. The science of muddling through. **Public Administration Review** 19:79-88. Reprinted in Faludi (1973). [MA 36, 54%; UG 2, 12%; 1979 48%]
- Lindblom, C.E. 1979. Still muddling, not yet through. **Public Administration Review** 39: 517-526. [MA 7, 10%]
- Meyerson, M. 1956. Building the middle - range bridge for comprehensive planning. **Journal of the American Institute of Planners** 22: 58-64. Reprinted in Faludi (1973). [MA 23, 34%; 1979 52%]
- Rittel, H., and M. Webber. 1973. Dilemmas in a general theory of Planning. **Policy Sciences** 2:155-169. [MA 8, 12%; 1979 14%]